

לדור ולדורות

מרכז מורשת הרב נסים

הראשון לציון הרב הראשי לישראל

רח' זבוטינסקי 44 י-ם ע.ר. 7-491-002-58 טלפקס: 5637524

יוצא לאור בסיוע המשרד לשרותי דת

העורך: הרב שמואל כ"ץ

המשרד לשירותי דת

שחרור רוח ישראל מרוח יוון

על הפסוק: "יפת א-לקים ליפת וישכן באהלי שם" (בראשית ט, כז), מפרש רש"י שני פירושים: א. לפי פשוטו של מקרא – הקב"ה ירחיב את גבולותיו של יפת, ושכינתו של הקב"ה תשרה באהלי שם. המילה 'א-לוקים' מתייחסת לשני החלקים של הפסוק: יפת א-לוקים ליפת, וישכון א-לוקים באהלי שם, אבל שכינתו תהיה באהלי שם – בבית המקדש. ב. מדרש חכמים במסכת יומא. אבל הגמרא במסכת מגילה (ט, ב) דורשת דרשה אחרת: "רשב"ג אומר: אף בספרים לא התירו שיכתבו אלא יונת". ואומרת הגמרא שהלכה כרשב"ג, שאל ר' יוחנן מאי טעמא דרשב"ג? אמר קרא "יפת א-לקים ליפת

מותר לכתוב את התורה רק שם – בשיתוף עם יפת, יש קשר הדברים יותר, כל דבר טוב ויפה ממנו. מיהו יפת? אביו של יון: מצאצאי יון אלו חכמי יוון, ולהם האולימפוסים האליליים, ספרטה סוקרטס, פיתגורס-מתמטיקה הפילוסופיה והמדע. והנה הרב "כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל האם כניסת היוונים להיכל גרמה

גליון כסלו תשע"ט

שחרור רוח ישראל
מרוח יוון

הגיוור בישראל –
מתוך דו"ח והמלצות

גיוור בנישואי תערובת

ספר חדש – "לכלל
ולפרט" חלק ב'

וישכן באהלי שם" – כלומר: ביוונית – יפיותו של יפת באהלי עם יפת. הם כמובן הרחיבו את של יפת אין אנו מסתייגים "בני יפת... ויון" (בראשית י, ב). היו הרבה דברים, כגון: עם הספורט, אריסטו, אפלטון, ועוד, הם פיתחו את קוק זצ"ל שואל על דרך הדרש: השמנים שבהיכל" (שבת כא, ב),

טומאה לכל השמנים שבהיכל?! מבחינה סמלית, הפלישה של חכמת יון לתוככי ישראל – לתורת ישראל ולתרבות ישראל – גרמה לטומאה. ואז מתעוררת השאלה, הרי אמרנו: "יפת א-לקים ליפת וישכון באהלי שם" – יפיותו של יפת באוהלי שם, אם כן מדוע אנחנו פתאום מסתייגים כל כך מיוון? בפשטות הכוונה "נכנסו יוונים להיכל" – נכנסו הלוחמים הרסו, בזזו וטמאו את כל השמנים שבהיכל. אבל מבחינה עיונית השאלה הנ"ל מתייחסת לשאלה – איך אנו מקבלים את כניסת רוח יוון אלינו? יון וישראל – האם זה הולך יחד? אומר הרב זצ"ל, שבחכמת יון יש להבחין בין שני חלקים: חלק אחד – מה שקשור עם מדעי הטבע – המדעים המדויקים: מתמטיקה, פיזיקה, אסטרונומיה, רפואה וכו', מהם, מחכמת יוון, אין אנחנו מסתייגים כלל וכלל.

הבדלים גדולים. הרב זצ"ל לא מדבר פה על ההבדלים הגדולים, אבל ניתן דוגמא שהרב זצ"ל אומר ב'ערפלי טוהר' (עמ' צג ד"ה 'העונשים החברתיים'): בענייני חברה - בגזל, מהו עיקר החטא שיש בגזל? האם החטא של גזל זה רק הצד **החברתי**? אתה נעשקת, אתה נפגעת. או היסוד של איסור גזל זה הצד **המוסרי** – אני פגעת במישהו, אני עשיתי משהו שלא כהוגן? לאמור, האם הצד החברתי הוא הקובע או הצד המוסרי הוא הקובע? והנה אומר הרב זצ"ל דבר יפה, יש הבדל בין אוהל להיכל. **האוהל** - כולו פתוח, לשם באים כולם, נכנסים כולם ויוצאים כולם, ואילו **היכל** - זה משהו פנימי יותר. גם בבית המקדש רואים את זה: **חצר** המקדש, העזרה, ואח"כ – **ההיכל**, להיכל נכנסים רק הכוהנים, ואח"כ – קודש הקודשים, לשם נכנס רק הכהן הגדול. היכל זה משהו פנימי יותר. אומר הרב זצ"ל: מה שחז"ל אומרים: "ישכון יפת באהלי שם", זה רק באוהל, לא יותר מזה. האוהל הוא המשותף בינינו: במתמטיקה, בפיזיקה וברפואה. אבל בהיכל, שם זה לא ייכנס, שם צריך לבדוק טוב טוב אם אותה התאוריה, אותה המחשבה, אותו הכיוון, שניתן ע"י חכמי יוון האם הוא מתאים לרוח שלנו, או סותר את הרוח שלנו. "כשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים **שבהיכל**" – הפלישה הזאת של היוונים הייתה להיכל, לתוך החלקים הפנימיים שלנו, ומה הם נתנו לנו? תאוריות שונות לגמרי מהחלק המיוחד שלנו, זה הורס את כל המיוחד שבנו.

את הדברים הללו שהרב זצ"ל אמר דרך דרוש, הוא כתב אח"כ בצורה קצת יותר זהירה – ברמז, במאמר שפורסם כעבור שנים בשם "**נר חנוכה**": "שחרורו של רוח ישראל, המיוחד בטהרתו הפנימית, מעקת רוח-יוון המתהדר ביפיותו החיצונית, שתחתיה שוכנים כיעור וטומאה." – יוון עסק בכח וביופי, אבל מאחוריהם נמצא האולימפוס – תאוה, קנאה ושנאה. ממשיך הרב זצ"ל: "השחרור שזכינו לו ע"י ההתעוררות הקדושה של תחיית הרוח הלאומי שלנו ממקורו, ע"י גיבורי קנאת-הקודש, **החשמונאים הכהנים הקדושים**, הניח את חותמו על מהלך הדורות לכל הזמנים." – ההתעוררות הזאת של מתתיהו ובניו להילחם נגד היוונים, פרצה כי חכמת יוון חדרה פנימה להיכל וטמאה את עם ישראל. לכן, דווקא החשמונאים, הכהנים הקדושים, הם אלו שנלחמו ביוונים. התחיה הזאת, ההתעוררות הזאת – זהו תהליך שאינו פוסק כי בכל הדורות יש לנו את הבעיה הזאת (ראו: **מועדי הראי"ה, עמ' קנט-קס**).

הרב משה צבי נריה, מאורות חנוכה (ערך: יקהת רוזן), קרית מלאכי תשנ"ז, עמ' 51-47

חכמת ישראל בתפארתה:

הרב נסים מארח בספרייתו התורנית הגדולה את הארכיבישוף של הכנסייה האנגליקנית בבריטניה

הגיון בישראל

א. סוד הקיום של העם היהודי

עם מתן תורה בני ישראל הפכו להיות עם ישראל-העם היהודי: "היום הזה נהיית לעם" (דברים כז, ט). נצטוונו לשמור על ייחודו של עמנו: "ואבדיל אתכם מן העמים להיות ליי" (ויקרא כ, כו), לכן נישואי תערובת נאסרו: "ולא תתחתן בס" (דברים ז, ג). האזהרה להימנע מנישואי תערובת, שלא להתבולל בין העמים וההקפדה על שמירת הזהות היהודית, הם סוד קיומו של עמנו והישרדותו עד עצם היום הזה, ואנו מאמינים ומקווים: לנצח נצחים. בזה נבדל עמנו משאר האומות. שהרי אימפריות גדולות ותרבויות שלמות מעמי קדם נעלמו ממפת הקיום כלא היו, או נטמעו בתרבויות אחרות בלא להשאיר זכר. עם ישראל, שסבל אלפי שנים ממלחמות, מכיבושים, מגירושים, מפוגרומים, ממסעות צלב, מאינקוויזיציות, מעלילות דם ומהשואה האיומה והנוראה - חי וקיים ואף חזר לארצו ולמולדתו והקים שוב את מדינת הלאום שלו! נעלה מספק הוא, כי אלמלא שמר העם היהודי על זהותו, הוא היה נעלם באבק ההיסטוריה בלא שיישאר ממנו שריד ופליט, כדרכם וגורלם של העמים האחרים. זו אינה תיאוריה אלא עובדה מוצקה הקוראת בקול גדול: **הימנעות מהתבוללות וטמיעה היא המרשם והערובה להמשך קיומו של עמנו**. אלמלא שמר העם על ייחודו וזהותו, התנועה הציונית לא הייתה באה לעולם, ואין צורך לומר גם לא מדינת ישראל, וארצנו זרים היו יושבים בה.

ב. שערי הכניסה לעם היהודי - פתוחים

אכן, נישואי תערובת נאסרו, אך שערי הכניסה לעם היהודי לא ננעלו והם פתוחים לרווחה. ולא זו בלבד שהשערים פתוחים, תורת ישראל ציוותה אותנו לאהוב את הבאים להסתפח לעמנו, את הגר: "ואהבת את הגר" (דברים י, יט), והמסתפחים אלינו נקראים "גרי צדק". התורה גם מצווה ומטיפה לנו לקבל את הגר ולהעניק לו שוויון מלא*: "הקהל, חוקה אחת לכם ולגר הגר, חוקת עולם לדורותיכם ככם כגר יהיה לפני ה'. תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם ולגר הגר אתכם" (במדבר טו, טו-טז). כמו כן, נאסר עלינו לצער את הגר או להזכיר לו את עברו: "וגר לא תלחץ, ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים" (שמות כג, ט). על הדיינים נאסר להטות את הדין לגרים: "לא תטה משפט גר ויתום" (דברים כד, יז). והמדרש אומר: "גר שבא להתגייר פושטין לו יד להכניסו תחת כנפי השכינה (ויקרא רבה כא, ט) וכן: "גרים הרבה הקב"ה אוהב אותו - שהניח משפחתו ובית אביו ובא לו אצלנו" (במדבר רבה ח, ב). והגמרא במסכת יבמות (מז, ב) אומרת: גר שנתגייר "הרי הוא כישראל לכל דבריו".

ג. מצוות אהבת הגר

המצווה "ואהבתם את הגר" (דברים י, יט), לפי דברי חז"ל, היא המצווה הנזכרת ביותר בתורה מכל תרי"ג המצוות: 36 פעמים (בבא מציעא נט, ב), וקיימת ספרות ענפה בסוגיה זו של אהבת הגר. תורת ישראל מזהירה גם לשמור על כבודו ועל ממונו של הגר בנימוק הרגשי, שגם אנו, בני ישראל, היינו גרים בארץ מצרים והרגשנו את "הטעם המר" של הגרות (שמות כב, כ; כג, ט). חכמינו ז"ל לימודנו על היחס הראוי כלפיו: "חביבים הגרים בעיני הקב"ה, שבכל מקום המקרא מקיש אותם לישראל", והם מציינים שם * פסוקים אלה מדברים אמנם על גר תושב, אך יש בהם כדי ללמד, ואכן רבים למדו מהם, על מצוות אהבת גרי הצדק.

היקשים רבים (מדרש רבה במדבר ח, ב) ; "כל המקרב את הנכרי ומגיירו – כאילו בראו", ו"גר שנתגייר דומה לקטן שנולד" (יבמות מח, ב; בכורות מז, א). כלומר, דומה הוא לקטן שנולד ואין מזכירים לו את היותו גר. הגרות מוחקת את זהותו ואת מעשיו הקודמים, והיא כלידה (מחדש) עצמאית, כאילו נולד יהודי. **הנביא ישעיהו** (נו, ג) אומר: "ואל יאמר בן הנכר הנלווה אל ה' לאמר הבדל יבדילני ה' מעל עמו". וכן: "והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלתי, עולותיכם וזבחיכם לרצון על מזבחי כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים. נאום ה' אלהים מקבץ נדחי ישראל, עוד אקבץ עליו לנקבציו" (ישעיהו נו, ז-ח).

ר' שמעון בר-יוחאי (מכילתא דר"י, מסכתא דנזיקין, פרשה יח) אומר: "ואוהביו כצאת השמש בגבורתו" (שופטים ה, לא), וכי מי גדול, מי שאוהב את המלך או מי שהמלך אוהבו? הוי אומר מי שהמלך אוהבו, שנאמר: "ואוהב גר" (דברים י, יח). **רבי ברכיה** (שמות רבה יט, ד) אומר: "כנגד מי אמר 'בחוץ לא ילין גר' (איוב לא, לב)? אלא עתידים גרים להיות כוהנים משרתים בבית-המקדש, שנאמר: 'ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב' (ישעיהו יד, א), ואין 'ונספחו' אלא כהונה, שנאמר: 'ספחני נא אל אחת הכהונות' (שמואל א' ב, לו), שעתידין להיות אוכלין מלחם הפנים, לפי שבנותיהן נישאות לכהונה".

הרמב"ם באיגרת חמה ומלבבת אל גר הצדק, עובדיה, כותב: "דע שהחובה שחייבתנו התורה על גרים, גדולה היא מאוד. על האב ועל האם נצטוונו בכבוד ובמורא, ועל הנביאים לשמוע להם, האפשר שיכבד אדם ויירא וישמע ממי שאינו אוהבו; ועל הגרים ציוונו באהבה, דבר המסור ללב: 'ואהבתם את הגר' (דברים י, יט), כמו שציוונו לאהוב את שמו: 'ואהבת את ה' אלהיך' (שם ו, ה). והקב"ה בכבודו אוהב את הגר, שנאמר: 'ואוהב גר' (דברים י, יח).

הוראינו לדעת, כי לא רק שהדלת לבאים להסתפח לעמנו פתוחה, אלא התורה מרעיפה שבחים ומעלות על הגר שהקב"ה בכבודו ובעצמו אוהבו.

ד. גרים נודעים

עוד בתקופת המקרא ידוע לנו על גיורים וגרים. **אברהם אבינו ושרה אמנו** גיירו כפי שנאמר: "ויקח אברם...ואת הנפש אשר עשו בחרן" (בראשית יב, ה). **יתרו חותן משה אמר**: "עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלהים" (שמות יח, יא). הגיורת הנודעת ביותר במקרא היא **רות המואביה**, שעברה לעם היהודי ולדת היהודית בחסות משפט המפתח שלה, באומרה: "עמך עמי ואלהיך אלהי" (רות א, טז). מהגיורת רות נולד עובד, ועובד הוליד את ישי, וישי הוליד את דוד (מלך ישראל).
כמה גרים וצאצאי גרים היו מגדולי ישראל בתקופת המשנה, התלמוד ואילך, כגון: **שמעיה ואבטליון, רבי עקיבא, רבי מאיר, אונקלוס הגר ועוד.**
"חביביה ארץ ישראל שהיא מכשרת הגרים" (מסכת גרים, פרק ד הלכה ה).

משה נסים, הגיור בישראל: דו"ח והמלצות, ירושלים תשע"ח, עמ' 10-13

ביום ב' בחשון תשע"ח מינה ראש הממשלה, **מר בנימין נתניהו**, את **מר משה נסים**, שר המשפטים ושר האוצר לשעבר, להיות וועדת יחיד שתגבש המלצות בסוגיית הגיור בישראל "כדי להביא להסכמה רחבה בסוגיה משמעותית זו, ולחיזוק האחדות בקרב העם היהודי תוך כיבוד מורשת ישראל". ביום ז' בסיון תשע"ח, לאחר עבודה יסודית ומאומצת, הגיש מר נסים את הדו"ח לראש הממשלה. הבאנו לעיל את הפרק הראשון של הדו"ח, בגליונות הבאים נביא פרקים נוספים מדו"ח חשוב וייחודי זה.

גיור בנישואי תערובת

ב"ה, ירושלים, א' כסלו תשט"ז

לכבוד ידידי הרה"ג הנודע לשם טוב ולתהילה

ר' אברהם משה הלוי פינגרהוט יצ"ו

רב דק"ק אלג'יר.

שלום וישע רב,

הגיעוני לנכון מכתביו מיום כ"א ומיום כ"ב באלול תשט"ו.

הנני מצטער שמחמת טרדות הציבור והעבודה השיפוטית המוטלות עלי לא נתפנתי לעיין בתשובות של כב' בעניין הגירות של הנישואים בנישואי-התערובת, שכב' בקשני בע"פ ובמכתביו הנ"ל להשיב עליהן. גם לא היה סיפק בידי להשיב להרב נהוראי יצ"ו על תשובתו בענין הנ"ל, שהקדים ושלחה אלי לפני קבלת תשובתו של כב'.

ודאי לא נעלם מכב' שבמאת השנים האחרונות בעיה זו תפשה מקום נכבד בעשרות ספרים של בעלי התשובות, שנשאלו על כך הלכה למעשה, וכמעט שלא הניחו פינה וזווית ומקום להתגדר בו. רואה אני שבכלל דבריהם – דברכם בתשובות ששלחתם אלי. ולעצם הדין אין מה לחדש, אם לא לפלפול בעלמא ולשאת ולתת בדברי המחברים הנ"ל. ולאיזה מסקנה שנגיע – אם להחמיר כדברי המחמירים ואם להקל בתנאים ידועים כדברי המקלים – אין בכוחה של מסקנתי להעלות ארוכה ומרפא לפרץ המרובה.

עצתי היא, איפוא, שתתאספו יחד רבני צרפת ואלג'יריה ותבואו לידי הסכמה אחידה, מעין הסכמה ותקנה שנעשתה פה בארץ-ישראל בימי קודמי המנוח הרב הגאון כמהר"ר בן ציון מאיר חי עוזיאל זצ"ל ויבלח"א וטובים חברי הגאון ר' יא"ה הרצוג שליט"א וחברי מועצת הרבנות הראשית. אף כי ב"ה בארצנו הקדושה עוד לא קרה שנישאו בנישואי תערובת, אבל באו ובאים מחו"ל זוגות כאלו, אשר נשאו בחו"ל בנשואים אזרחיים.

וזאת היתה התקנה: שבמשך שנה שלימה מיום הגשת בקשתם לביה"ד האזורי להתגייר – אין מגיירים אותם, בתקופת זמן זו מתחקים על הליכותיו של הזוג בענייני יהדות. אם מתברר שאפשר להם שיתנהגו כהלכת יהודאין, ביה"ד יתן רשות לגיירם ולהשיאם כדין ע"י חופה וקידושין.

אולם אם ביה"ד האזורי מוצא מסיבות מיוחדות שראוי לגיירם מיד מבלי לחכות שנה – על ביה"ד לקבל הסכמת הרבנים הראשיים לישראל – ורק אם תאושר על-ידם החלטה זו, אזי ניתנת רשות לאותו ביה"ד לגיירם.

משער אני שאתם לא תוכלו להחמיר יותר, ומאד רצוי שתתקינו הסכמה מעין זו ותתלו את ההיתר הסופי בהסכמת הרבנים הראשיים לישראל – ואנו לאור הדו"ח שנקבל מכם, נדון בדבר נודיע לכם את החלטתנו מיד.

ברור לי גם שבפניכם תעמוד שאלה אחרת של צדדים אשר לא נשאו בנשואים אזרחיים ולא חיו יחד,

והצד היהודי דורש לגייר את הצד השני – שאינו יהודי, כדי להינשא בחופה וקידושין כדמו"י.
הנה גם בזה יכולים אתם לתקן הגבלות במידת האפשר, ובמקרים היוצאים מן הכלל שתסכימו להתירם
תתלו ההיתר הסופי ברבנים הראשיים לישראל.

ומי יודע אולי דרך זו תגדור במידת מה את הפרצה הגדולה הקיימת במקומותיכם.

לבד מזאת, עליכם להקדיש מכוחכם ומהשפעתכם לדבר על לב הדור הצעיר, בשובה ונחת, ולהסביר לו
שיזיר עצמו מבנות ומבני הנכר, להתקדש בקדושת עם ישראל, בדרך אשר הלכו בה עד הלום.

וה' יתן לכם כוח לגדור הפרצה ולקרב ליבות בני צאן מרעיתם לאבינו שבשמים ותזכו לכל טוב.

בפרישת שלום

יצחק נסים

לכלל ולפרט: הלכות קצובות, חלק ב, עמ' כט-לא

מהנעשה ב"מרכז מורשת הרב נסים"

ספר חדש – "לכלל ולפרט" חלק ב

אנו שמחים לבשר, כי לאחר עבודה רבה ומאומצת, יצא לאור זה עתה ספר חדש נוסף מאת הראשון
לציון הרב יצחק נסים זצ"ל: **לכלל ולפרט: הלכות קצובות, כרך ב.**

את ההלכות קיבץ: **הרב אברהם חמאמי**, ערך והוסיף מקורות: **הרב יוסף שבח.**

"מפסקי ההלכה הבאים בכרך זה ובבאים אחריו, עולה דמותו של הראשון לציון הרב הראשי לישראל,
הרב יצחק נסים זצ"ל, כאיש המקיים בכל ישותו את המצווה של: "לא תגורו מפני איש כי המשפט
לאלהים הוא", שאין עליו מורא בשר ודם כי אם מורא שמים בלבד. ליבו קשוב ושומע לצרכי הציבור
והיחיד, ובתבונת ליבו הוא מתווה לכלל ולפרט את הדרך הראויה והישרה על פי ההלכה". (מתוך
ההקדמה).

ספר חשוב זה, שבוודאי יביא תועלת רבה לכלל ולפרט, מצטרף לספרים הייחודים שה'מרכז' מוציא
לאור.

את הספר ניתן לרכוש ב'מרכז מורשת הרב נסים', רח' ז'בוטינסקי 44, טל-פקס: 02-5637524

